

Ipari és Mezőgazdasági Épülettervezési Tanszék Tanszékvezetői beszámoló 2008-2017

Az Ipari és Mezőgazdasági Épülettervezés Tanszékét 2008 őszétől, kilenc éve vezetem.

Beszámolómban tehát az eltelt kilenc évről szeretnék számot adni.

1999 őszén kerültem a Tanszékre - Lázár Antal tanszékvezető hívására - mint adjunktus. A tanszéken diplomáztam 1977-ben, akkor Szendrői Jenő volt a tanszékvezető. Később néhány alkalommal - már Harasta Miklós tanszékvezetése alatt - külsős konzulens voltam. Így mondhatom, hogy nem minden előzmény nélkül érkeztem.

A tanszék összes tárgyának az oktatásában részt vettem, jelenleg is a Munkahelyek Építésze 1. tárgy előadója vagyok, komplex és diplomaterv tárgyakban konzulensi szerepet vállalok.

2004-ben DLA fokozatot szereztem, 2005-től egyetemi docensként vettem részt az oktatásban.

2008 őszén, Kóris János tanszékvezető betegsége miatt, Becker Gábor dékán úr megbízott a tanszékvezetői teendők ideiglenes ellátásával.

2009. évben sikerrel pályáztam és nyertem három éves megbízatást a tanszékvezetői posztra. A tanszékvezetői megbízást 2012-ben, második alkalommal is megkaptam.

Előzmények

Az 1950-ben alapított Ipari és Mezőgazdasági Épülettervezés Tanszék első évtizedeiben nyilvánvalóan a rendszer (a megrendelő társadalom és a gazdaság), által megkövetelt igényeket teljesítette. Az első évek a szellemi tőke felépítésével is teltek, melyet Rados Kornél vezetésével (és a tanszékkel szinte szimbiózisban működő IPARTERV nagyon jelentős támogatásával) sikerrel teljesítettek kollégáim.

Szendrői Jenő vezetése alatt a tanszék dinamikus, magas elismertséggel rendelkező külsős (IPARTERV-es) oktatói gárdával megerősödve, vonzó szellemi közeggé vált a hallgatók számára.

A 2000-es évekre az Ipartanszék sajnos, eléggé elhanyagolt, nagyon vegyes oktatói gárdával rendelkező, alacsony presztízű tervezési tanszék lett. Kóris János elindította a megújulást, azonban elhatalmasodó betegsége megakadályozta ebben.

A 2009-ben az oktatási környezet adott, a 2006-ban kialakított tantárgystruktúra volt, melyben a tanszék egyik fő tárgyát: a megújítási potenciált jelentő mezőgazdasági épülettervezés két féléves tárgyát veszítette el. (És vele a hallgatói kapcsolat kibontakoztatásának lehetőségét és az arányos hallgató x kredit alapú finanszírozási kvantumot is). Ehelyett korlátozott létszámú TT1, TT2, TT3 és KRX tárgyak kerültek fel a tanszék oktatási palettájára.

Adott volt a tanszéki oktatói állomány, mely részben fiatal és középkorú, tervezőirodai gyakorlatot szerzett oktatókból és évtizedek óta a tanszéken lévő, saját rutinjait (egyébként sokszor összeszedetten) alkalmazó kollégákból állt. Mindezt kiegészítette a szinte hasonlóan vegyes külső konzulensi segítség is.

A feladat nem volt könnyű: a nyilvánvaló cél a tanszék presztízisének visszaállítása, az oktatási programok megújítása az adott keretek között.

Oktatás, tantárgyaink

Munkahelyek építésze 1.-2.

Az ipar és a mező két-két féléves tervezési tárgy összevonásából született a nehezebben értelmezhető, de a változó valóságot pontosabban közelítő két féléves Munkahelyek építésze tárgy. A tárgy a technológia és az ember munkahelyi környezetének építészeti keretét ismerteti, járja körbe. E keretben lehet teljesen elvont és gyakorlatias is. A tanszék arculatát meghatározó fő tárgy újrafogalmazása során a gyakorlatias megközelítést tartottam jobbnak, a hallgatók számára befogadhatóbbnak. Törekedtem arra is, hogy a hallgatók tisztában legyenek az ipari (ebbe minden technológia bele tartozik) építészet történetével, a tervezés céljainak, eszközeinek, anyagainak a fejlődésével is. Fontosnak tartottam a kortárs ipari építészet bemutatását is. Hangsúly fektettem arra, hogy világos legyen: a folyamatok nem (csak) építészeti kreativitás, szeszély eredményei, hanem (olykor igen jelentős) társadalmi, politikai és gazdasági folyamatok következményei. Igen fontosnak tartottam, tartom foglalkozni az ipari örökség kérdéseivel is.

A gyakorlati félév feladatát az előadásra támaszkodva alakítottuk ki. A technológia működtetésének tere az ipari csarnok. A tervezésének alapfogásait nekünk kell megtanítanunk. (Persze a csarnok nem csak a „gyár” alapeleme, hanem sok minden másé is: lovardaé, uszodaé és sportcsarnoké, előadóteremé, közlekedési létesítményé és hasonlóké is. Összefoglalva: a félév alapvető feladata (a funkcionális követelmények teljesítésén túl) az elemi csarnok szerkezetének és a hozzátartozó térelhatárolásnak az első megformálása a hallgatók életében. A hallgatók visszajelzése alapján a feladat sokkoló és egyben inspiráló is. Azt mondják (eredményességtől függetlenül), hogy ebben volt először alkalmuk ilyen részletességgel összerakni egy épületet, megérteni a szerkezetek működését, érzékelni a szerkezet és a térelhatárolás hatásmechanizmusait. Persze nem volna baj, ha ez a stúdium vagy kicsit későbbre kerülne, vagy az alapok lennének masszívabbak hozzá. Fontosnak tartottuk a beépítés pontos végiggondolását is, melyet nem egy esetben egy nagyobb területre, ipari park-részletre a hallgatók csoportmunkával készítettek el.

Tanszéki Tervezés 1. 2. 3. KKK

A tanszéki tervezés tárgyak esetében is a tervezés gyakorlását tűztük ki célul. A TT1-ben egy kisebb léptékű, de bonyolult beépítési helyzet megoldását választottuk, a TT2-ben az előbbi egy helyiségének-helyiségcsoportjának a belső terét dolgoztattuk fel. Mivel égetően hiányzik a belsőépítész alapképzés és főleg és általánosságban is a fizikai anyagismeret, ehhez kívántunk a hozzánk jelentkező hallgatók körében hozzátenni, javítani. A TT3 (és kiskomplex) félévben egy összetettebb együttes elemeinek, egyes épületeinek terveit készítik el a hallgatók. (tehát a beépítést közösen és az egyes épületeket egyénileg, de egymásra figyelve)

Komplex tervezés 1. 2.

A komplex tervezés mindig is a tanszék erőssége volt. Ehhez a legfontosabb alapot az oktatóink valós és nagyléptékű épületek tervezése során szerzett tapasztalata adta. A hallgatók által választott feladatok is legtöbbször nagyok, bonyolultak. Mindez, beleértve a nem könnyű valódi zárthelyiket is, közismert a hallgatók között. Mégsem panaszkodhatunk a jelentkezők hiányára.

Úgy gondolom, (gondoljuk) ha a gyakorlatban kipróbált hasznos dolgokat tanítunk, hallgatóink „vevők” ezekre az ismeretekre.

Diplomatervezés

A diplomatervezés során is hasonló a megközelítés. Véleményünk szerint, a diplomatervezés fontos pillanatképp a hallgató készségéről, problémamegoldó képességéről, ízléséről, tájékozottságáról és munkabírájáról. Hallgatóink közül sokan, a megszerzett ismereteikkel és gyakorlatukkal helyt állnak külföldön és itthon is.

Választható tárgyaink

Kevés, de népszerű választható tárgyunk van.

A Kortárs Építész Műhelyek tárgyat évtizedek óta, 100 fő feletti hallgató veszi fel. Első kézből, a tervezők mutatják be épületeiket, munkáikat. Különösen az épületlátogatások igen fontosak, hiszen a hallgatók gyakorlati ismeretekre vágnak. Az angol nyelvű hallgatók is nagy számban választják ezt a tárgyunkat.

Itt említeném meg, hogy a tárgy keretében, tanszékünk szervezésében **José Ignacio Linzasoro, Stefan Henn, Heinz Tesar, Klaus Kada** világhírű építészek is tartottak előadást a karon:

A **Sajátos ipari épületek** című választható tárgyunk szintén népszerű (50 fő hallgató felett), ahol is olyan részterületek kerülnek szóba az ipari építés műszaki és elvi megoldásai közül, melyre az alapképzés során egyszerűen nem jut idő.

A **Lótartás építészeti vonatkozásai** című választható tárgy, hasonló létszámot vonz. Sokan más karokról, más egyetemekről is felveszik a tárgyat, melyet Lázár Antal kollégánk vezet.

Részt veszünk, a Lakóépülettervezési Tanszékkel közösen, az **Egyetemes tervezés** választható tárgy oktatásában.

Jelentős kredit x hallgató árbevétel jelent a GTK-ra átoktatás, melynek keretében az **Építészeti Alapismeretek** tárgy előadássorozata zajlik. A határozott koncepcióval újrafogalmazott tárgyat még az Építészmérnöki karról is látogatják.

Viszonylag új, de egyre népszerűbb a **Tanszéki kutatás / educatio extra muros** tárgyunk, mely a tanszéki kutatási projektjeinknek (erről később) és a nyári munkáinknak ad keretet.

Összefoglalva tehát: tanszékünk gyakorlatias és sokrétű tervezői ismeretek átadására törekszik, felvállalva a nagy, bonyolult feladatokat, támogatva a hallgatók ez irányú érdeklődését, hasznos ismeretekkel felkészítve őket az egyetemen túli munkájukra. Igyekszünk (de el is várható tőlünk) hogy naprakészek legyünk a tervezés területén. A jövőbe is nézünk, így minden esetben foglalkozunk a fenntartható fejlődés társadalmi és materiális kihívásaival is.

Angol nyelvű oktatás

A fenti tárgyak mindegyike elérhető angol nyelven is. Tisztában vagyunk vele, hogy az idegen nyelvű oktatás jelentős szerepet játszik a kar és a tanszék finanszírozásában. Úgy gondolom azonban, hogy jelenlegi formájában, az adott hallgatói összetételben jelentős minőségi oktatási kapacitást von el a magyar nyelvű oktatástól. Léte – véleményem szerint - a szükséges rossz kategória. Sok feltétel teljesülése esetén persze fejlődési potenciál is.

Egyéb oktatási tevékenységeink

TDK

Elsősorban említeném a TDK mozgalom megerősödését és sikereinket.

Kilenc évvel ezelőtt a tanszéken a TDK tevékenység teljesen esetleges volt, sőt az is

előfordult, hogy egyáltalában nem vettünk részt benne. A változást a megfelelő oktató kollégák aktív belépése hozta, aminek eredményeképpen már az első évben OTDK sikert is elértünk. Ez így van azóta is. Többször indítottunk két vagy három szekciót, jelentős eredményeket értünk el. Az idén az OTDK műszaki szekciójában 1. helyet, a művészeti szekcióban 2. helyet sikerült begyűjteni csapatainknak. Mindenképpen meg kell említeni itt a titkár, Gaul Cicelle kolléganőm múlhatatlan érdemeit és a helyébe lépő Terbe Rita kolléganő hasonlóan sikeres debütálását. Mindezekhez járul a tanszéki témavezetők aktivitása, kiemelten Vasáros Zsolt kolléga és szinte a tanszék minden oktatójának munkája.

Projektjeink

Tanszékünk a szerteágazó tevékenységét projektek cím alá gyűjtötte. Ezek ismét csak az oktatói pluszteljesítmény és a hallgatói érdeklődés, aktivitás területei. Az eredmények azután TDK munkákban, külső megbízások teljesítésében, tanulmányi kirándulásokban és felmérésekben kapnak formát. A kapott eredmények, anyagok, dokumentumok, ismeretek és bontakozó személyes kapcsolatok visszaáramlanak az oktatásba.

Aktuális projektjeink csak felsorolásszerűen:

Erdély, Marosvásárhely, Devecser, Somló, Mezőhegyes, Borsod, Egyiptom, Irak-Kurdisztán, Portugália-Algarve, Ávila, Aquapónia, Szíria, Libanon

A címekből is látszik, hogy a Közel-Kelet különféle helyszínei kiemelt figyelmet kapnak. Itt ismét csak Vasáros Zsolt munkásságát kell kiemelni.

Tanulmányi kirándulások

Tanszékünk évtizedek óta szervez tanulmányi kirándulásokat. Eleinte a kortárs építész műhelyek című tárgy keretében váltakozva Bécsbe és Grazba jártunk, olykor 100 hallgatót is utaztatva. Az aktualitást a 2000-es évek elején a haladó kortárs osztrák építészet megismerése adta.

2009-től a kortárs építészet megismerése mellé a „modern építészet nyomában” cím alatt a klasszikus modern építészet nehezen elérhető példáinak felkeresését tűzte ki célul. Az itt szerzett ismeretek alkotó heti teljesítésbe, TDK munkákba konvertálódtak.

Szintén csak felsorolásszerűen:

2009 Bécs-Linz (Kulturális Főváros)-Brno

2009 Ljubjana

2010 Köln, Essen (Kulturális Főváros), Bonn

2010 Prága

2011 Miláno, Como

2011 Bécs

2012 Brno

2012 Drezda, Dessau, Lipcse

2014 Brno, Hradec Kralové, Zlin

2016 Wroclaw, Lodz, Katowice, Ostrawa

2017 Lipcse, Dessau, Halle, Chemnitz, Cottbus, Löbau

Oktatók

Az oktatási stratégiánk újrafogalmazásával párhuzamosan alakult át tanszékünk oktatói gárdája is.

A változások egyik része „magától”, az esedékes nyugdíjazások miatt ment végbe. Néhány kollégától kisebb konfliktust is vállalva váltunk meg. A konkretizálódó feladatokhoz új, gyakorlott kollégák felvételére került sor. Ebben segítségemre volt a 2008 után bekövetkező építőipari visszaesés is. Sajnos, a javuló munkaellátottság később őket el is szippantotta körünkből.

Rajtuk kívül több, az előzőeknél fiatalabb kolléga is csatlakozott hozzánk. Közülük többen időközben doktori fokozatot szereztek, vagy éppen közel állnak ehhez. Ők alkotják ma tanszékünk húzó csapatát. Aktívak, jól terhelhetők, gyakorlottak és tájékozottak. Érkezésük a hasonló korú, már korábban is a tanszéken lévő kollégákban is új energiákat szabadított fel.

A fiatalítás másik forrása a doktori képzés útján lehetséges. A tapasztalat az, hogy a nálunk végzett hallgatók nem nagyon ambicionálják a doktori képzést. Az ismereteik megfelelőek a pályán maradáshoz, jól keresnek itthon, vagy külföldön. A doktori képzés és az oktatói karrier nem vonzó számukra. Hiányuk azonban a tanszék működtetésében feszültséget okoz.

Jól mutatja a helyzetet, hogy a korábbi években a doktori képzésben abszolutóriumot szerzett két fiatal, igen jó oktatói képességű, terhelhető tanársegédünk is a kedvezőbb karrierért külföldre illetve saját vállalkozásába távozott.

Tanszékünkön a docensek száma 5, adjunktusok száma 3, fokozat nélküli tanársegéd 2, mérnök-tanár 1. Aktív professor emeritus 1. Címzetes egyetemi tanár 2, címzetes egyetemi docens 1.

Mára úgy vélem, hogy tanszékünk személyi állománya közel kiegyensúlyozott, a doktori fokozatot szerettek aránya 11/8 és egy kolléga napokon belül szigorlatozik.

Hiányoznak tehát a munkába bevonható doktoranduszok. Munkájukat külső oktatók bevonásával (itt is jelentős számú csere történt) és az egyszerűbb feladatok esetében demonstrátorok segítségével végezzük el.

Kiadványaink:

Ipartanszéki füzetek sorozat, eddig 1-4, melyek a projektjeinket, TDK munkákat rögzítik. A folytatást drámaian megnehezíti, ellehetetleníti a teljesen abszurd, életidegen adminisztratív eljárási rend.

Ló és építészet könyv, mely az igen népszerű választható tárgy alapján készült, Lázár Antal munkája nyomán.

Tervezési segédletek: Öltözők (mely azóta a magyar szabvány) és a ***Közlekedési, parkolási segédlet***. Előkészítés alatt a nagykonyhák tervezésével kapcsolatos segédlet.

Tanszéki honlap

A tanszékünk 2009. év végétől új, karakteres, operátor nélkül könnyen kezelhető **honlapot** üzemeltet. Ez, miközben a hallgatókkal és a külvilággal való kapcsolattartást teszi gördülékennyé, egyúttal egyfajta digitális archívumként is szolgál.

Tanszékünk könyvtárállományát (amíg lehetett) új könyvekkel gyarapítottuk. Kevés, de igen fontos folyóirat előfizetésünk van.

Fizikai körülmények

A karon tanszékünk utolsóként alakult, helye enne megfelelően rendkívül szűkös. Hiányzik a tanszékhez közvetlenül kapcsolható, zavartalanul használható „tanszéki” tanterem. Költözésről is esett szó korábban több alkalommal is, melyek rendre meghiúsultak.

A tanszék jelenlegi körlete a „70-es évekbeli” állapotot tükrözi. Elvi kérdés számomra, hogy a „bérelt” ingatlan alapvető szerkezeteinek felújítása a bérbeadó feladata. A fejkvóta, mint a tanszékre érkező állami pénz az oktatási teljesítményünk, szellemi munkánk szerény javadalmazása. Úgy gondolom, hogy ezzel nem az állami vagyont kell gyarapítanunk.

Amire mégis költöttünk: a tanszék összes székét lecseréltük, a könyvtári asztalokat is kicseréltük, ezzel a könyvtárunk képét sikerült valamelyest javítanunk.

A számítástechnikai infrastruktúrát fejlesztettük, az asztali gépek kiváltására laptopokat vásároltunk. Fokozattal rendelkező kollégáink valamennyien tanszéki laptopot használnak. Egyéb eszközeinket: másolóinkat, projektorainkat korszerűre cseréltük. Így a mindennapi működésnek jelenleg alapvető akadályai nincsenek.

A tanszék gazdálkodása

Az elmúlt kilenc évben a kedvezőtlen külső hatások ellenére tanszékünk gazdasági helyzete alapvetően stabil. Egy évben szorultunk kompenzáció igénybevételére.

Az ipari építés átalakulásával tanszékünk már korábban elveszítette ipari kapcsolatait. A válság nem segített ezek helyreállításában, mire ennek vége lett, a kapcsolatrendszerek számunkra elérhetetlenül átrendeződtek. Egy jelentősebb árbevételre tettünk szert a közelmúltban: a **Hajógyári sziget ipari épületeinek felmérése és műemléki dokumentálása** volt. A munkára úgy is tekinthetünk, mint egy jelentős befektetés arra az időre, amikor fordulat áll be a Hajógyári sziget műemléki együttesének sorsában. A keletkezett dokumentumok az oktatásban felhasználhatók.

Összefoglalva

Végezetül úgy gondolom, hogy az eltelt kilenc év alatt, az egyre romló külső körülmények között is sikerült tanszékünket a leszakadás állapotából a hallgatók valós alternatívát nyújtó tervezési tanszékké formálni. Igen jelentős részsikereket értünk el, a hallgatók konkrétumokra, megbízhatóságra vágyó közössége szívesen választ bennünket.

Ebben döntő része van természetesen a tanszéki közösségnek, a kollégáimnak, a tanszék nem oktató dolgozóinak. Köszönöm ezúton is megbízható munkájukat, kollegialitásukat és lojalitásukat. Nagyra értékelem, hogy az eltelt kilenc évet szakmai egyetértésben, konfliktusok nélkül töltöttük el.

A tanszékvezetői poszton, most természetszerűen váltás történik. A feladat kettős: a hagyomány, az értékek megőrzése és az ilyen esetben mindig szükséges megújulás. Tanszékünk által 100%-ban támogatott jelöltünket, Vasáros Zsolt kollégát a tanszék érdekében kifejtett eddigi munkája, szakmai tevékenysége, példa nélküli munkabírása miatt mindenben támogatom. Kérem, tegyék ezt Önök is.

Végül még egy mondat:

Tanszéket vezetni, szinte egy évtizeden keresztül arculatot, karaktert adni egy közösségnek, az építészmérnöki oktatás egy szeletének, megtisztelő, szép feladat. Köszönöm a lehetőséget mindazoknak, akik életem ehhez a szép, kreatív szakaszához támogatásukkal, véleményükkel, munkájukkal hozzájárultak: a kari vezetésnek, a kollégáimnak még egyszer,

a sok száz hallgatónak, akik megfordultak a tanszéken, és közülük különösen azoknak, akik kifejezetten minket választottak.

Budapest, 2017. április 30.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Dobai János'.

Dobai János DLA egyetemi docens
leköszönő tanszékvezető